

การวิจัยทางการแพทย์

ความหมายของคำว่า การวิจัย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๓ คำว่า วิจัย หมายถึง การสะสม การรวบรวม การค้น การตรวจตรา และการสอบสวน^๑

Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า การวิจัยไว้ว่า "เป็นการได้ถามที่ต้องศึกษา หรือการตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเป็นการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงกันอย่างจริงจัง และมีความละเอียดลึกซึ้ง หรือเป็นการทดลองที่มีจุดมุ่งหมายที่จะค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ตลอดจนการตีความให้ถูกต้อง มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อสรุป ทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้ว ตามข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่ หรือเป็นการนำเอาข้อสรุป ทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมแล้วไปใช้^๒

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า การวิจัย อีกหลายประการ ดังเช่น การวิจัย คือ การค้นอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^๓

---

^๑พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๓ พิมพ์ครั้งที่ ๔. (พระนคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๐๓), หน้า ๘๓๕.

^๒Webster's Third New International Dictionary of the English Language, Unabridge. (Springfield, Mass.: G. & C. Merriam Co., 1963), p. 1930.

^๓Elliott S.M. Gatner and Francesco Cordasco, Research and Report Writing, (New York: Barnes & Nobles, 1964), p. 1.

การวิจัย เป็นขบวนการที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการวิเคราะห์ปัญหาอย่าง มีระบบมีแบบแผน และเข้มงวด ลำดับขั้นการใช้วิธีวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหานั้น ได้แก่ การตีความหมายปัญหา การตั้งสมมติฐาน การสังเกต การวิเคราะห์ และการสรุป^๑

การวิจัย คือการสอบสวนหาข้อเท็จจริง การบันทึก และการวิเคราะห์เหตุการณ์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการเพิ่มพูนความรู้^๒

ดังนั้น จึงพอจะสรุปความหมายของการวิจัยได้ว่า คือการศึกษาค้นคว้าเพื่อมุ่งหา ความรู้ ความเข้าใจต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยศึกษาอย่างมีระบบ มีแบบแผน เรียกว่าเป็นขบวนการที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และความรู้ที่ค้นพบนั้นจะนำไปใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงาน การ แก้ปัญหาต่าง ๆ หรือแก้ไขหลักการต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ขึ้น

ประเภทของการค้นคว้าวิจัย

งานค้นคว้าวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ งานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และงานวิจัยทางสังคมศาสตร์^๓

งานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หมายถึงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Sciences) งานวิจัยประเภทนี้เป็นผลของการวิจัยปรากฏการณ์ทั้งหลายของธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดมีขึ้น ตลอดไปจนถึงระบบสุริยจักรวาล มีทั้งสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็น เช่น ต้นไม้ ดวงดาว ลม เสียง ฯลฯ มีทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต นักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ได้วิจัยปรากฏ การณ์ธรรมชาติเหล่านี้ และได้แยกกันวิจัยเป็น ๒ พวกคือ พวกแรกสิ่งที่ไม่มีชีวิต ซึ่งทาง วิชาการเรียกว่า วิทยาศาสตร์กายภาพ (Physical Sciences) อีกพวกหนึ่งวิจัยสิ่งที่มี

^๑John W. Best, Research in Education, 2d ed. (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1970), p.8.

^๒Robert Ross, Research: An Introduction, (New York: Barnes & Noble, 1974), p. 3.

^๓เอนก เขียรถาวร, แนวทางค้นคว้าเพื่อทำวิจัยและเขียนวิทยานิพนธ์ บทความ หรือรายงานประจำภาค (นครหลวงกรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรประดิษฐ์, ๒๕๑๕), หน้า 8-10.

ชีวิต เรียกว่า วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Biological Sciences) ผลการวิจัยทำให้โลกได้รู้จักสิ่งที่ไม่มีชีวิตที่เล็กที่สุดไปจนถึงที่ใหญ่ที่สุด ในด้านสิ่งมีชีวิตนักวิจัยได้ค้นพบ เชื้อจุลินทรีย์ต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ไว้อย่างละเอียดลออ

งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นผลของการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและสังคมมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นสังคม มีแนวความเชื่อ ประเพณีนิยม ระบบวิธีการปฏิบัติตนต่อกัน ตลอดจนวิธีการที่จะช่วยเหลืออุดหนุน เกื้อกูลให้อยู่กันอย่างมีความสุข

การวิจัยทางวิทยาศาสตร์แตกต่างจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่สำคัญมีอยู่ ๒ ประการคือ^๑

๑. ในแง่ความคงที่ (Constancy) การวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์สามารถวางหลักเกณฑ์ที่อ้างอิงหรือพิสูจน์ได้แน่นอน เนื่องจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมีลักษณะที่แน่นอนไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง หรือหากเปลี่ยนแปลงก็สามารถควบคุมไว้ได้ แต่ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์นั้น เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนซึ่งมีลักษณะ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและควบคุมยาก เช่น เรื่องของอารมณ์ ความจน เป็นต้น

๒. การทำนายหรือการคาดการณ์ (Prediction) ในทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเมื่อมีการวิจัยและพิสูจน์ปรากฏการณ์ที่เป็นผลออกมาแล้วจะมีความแน่นอนตายตัว (Certainty Condition) หรือร้อยทั้งร้อยต้องเป็นอย่างนั้น เช่น ในเรื่องของน้ำจะต้องประกอบด้วย ออกซิเจน ๑ ส่วน และไฮโดรเจน ๒ ส่วนดังกล่าวแล้ว ลักษณะอันนี้เป็นประโยชน์ในแง่การทำนาย หรือได้รู้ล่วงหน้าว่า เมื่อสิ่งนี้มากระทบสิ่งนี้แล้วจะเกิดผลอะไรขึ้น ส่วนการเสนอผลการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์นั้นจะมีลักษณะ เป็นการคิดว่า น่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ (Probability Condition) หรือจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อได้กำหนดเงื่อนไขหลายอย่างได้แน่นอนเสียก่อนจึงจะทำนายได้ และเนื่องจากสังคมศาสตร์มีเงื่อนไขหลายอย่างหลายประการที่จะต้องควบคุม จึงเป็นการยากแก่การทำนายให้ถูกต้องได้

---

^๑สุวรรณ สุวรรณเดโช, หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวการเขียนวิทยานิพนธ์ รายงานวิชาการและรายงานประจำภาค, (กรุงเทพ. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๘-๙.

การวิจัยทางการแพทย์

การแพทย์ (Medicine) หมายถึง ศิลปหรือวิทยาการรักษาโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาโรคโดยการใช้ยาหรือสิ่งที่ใช้รักษาและป้องกันโรค^๑ หรือ หมายถึง ศิลปการป้องกัน รักษาโรค, ศาสตร์ที่รักษาโรค หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโรคทุกอย่าง^๒

ดังนั้น การวิจัยทางการแพทย์ จึงหมายถึง การวิจัยที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อจะให้ได้ความรู้ใหม่ทางด้านการรักษาผู้ป่วย และการป้องกันรักษาโรคต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้น

การวิจัยจะช่วยชี้แนวทางให้แก่นักศตทางการแพทย์ ถ้าการวิจัยนำไปทางไหน การแพทย์จะตามไปทางนั้น^๓ การวิจัยทางการแพทย์เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความต้องการของมนุษย์ คือ เริ่มและสิ้นสุดที่เสียงคนไข้ โดยใช้เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการปฏิบัติงาน^๔

^๑Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 23d ed. (Philadelphia: W.B. Saunders Co., 1957), p. 804.

^๒Stedman's Medical Dictionary, (Baltimore: Williams & Wilkins Co., 1961), p. 908.

^๓William H. Stewart, "Research and Public Responsibility," in Reflections on Research and the Future of Medicine, A Symposium and other Addresses, Edited by Charles B. Lyght, (New York: McGraw-Hill Book Co., 1967), p. 118.

^๔Henry Miller, "Medical Education and Medical Research," Lancet (January 1971), p. 2-3.

เป้าหมายของการวิจัยทางการแพทย์

การวิจัยทางการแพทย์และอนามัยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

๑. การวิจัยเพื่อหาความรู้ใหม่ แยกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑) การวิจัยประยุกต์ ซึ่งได้ผลประโยชน์โดยตรงกับการรักษาคนไข้แต่ละคน และการปรับปรุงแก้ไขสภาพทางการแพทย์และอนามัยของสังคม มีทั้งการวิจัยเพื่อหาความรู้ใหม่ในคนไทย เช่น การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาประชากร ปัญหาอนามัย ปัญหาโภชนาการ การวิจัยเพื่อนำความรู้ใหม่เข้ามาใช้ในประเทศไทย โดยมุ่งทดสอบคุณค่าของความรู้และเทคนิคใหม่และความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย ตลอดจนการคัดแปลงที่จำเป็น เช่น ปัญหาเกี่ยวกับยาและเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ และการวิจัยเพื่อหาวิธีดำเนินการ (Operational research) เป็นการวิจัยเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมและหวังผลได้มากที่สุด

๒) การวิจัยพื้นฐาน เป็นการยากที่จะแยกการวิจัยประยุกต์กับการวิจัยพื้นฐาน เพราะความรู้ต่าง ๆ ย่อมมีประโยชน์นำไปใช้ได้ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ในทางการแพทย์และอนามัยซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ การวิจัยที่นำผลไปใช้ได้โดยตรง เช่น ในการรักษาผู้ป่วย ในการป้องกันโรคหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ถือว่าเป็นการวิจัยประยุกต์ หากผลการวิจัยเป็นการเพิ่มความรู้โดยไม่เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาโดยตรง เช่น ในสาขาวิชากายวิภาคศาสตร์ ชีววิทยา สรีรวิทยา ชีวเคมี ก็อาจนับเป็นการวิจัยพื้นฐาน

๒. การวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษา กล่าวคือเป็นเครื่องมือในการเสริมปัญญา และเป็นเครื่องมือในการหาความรู้ต่อ วิธีการหรือยาที่ปรากฏขึ้นใหม่ บางอย่างก็มีหลักฐานได้รับการค้นคว้ารับรองผลมกดี และไม่เกิดข้อเสียเกินสมควร แต่ก็มีบางอย่างที่มีหลักฐานไม่ดีและยังไม่ควรใช้ แพทย์จึงจำเป็นต้องมีวิจารณญาณแยกสิ่งจะออกจากอุปาทาน ยาที่เอามาใช้นั้นจำเป็นต้องผ่านวิธีการวิจัยต่าง ๆ ตั้งแต่การทดสอบฤทธิ์และข้อเสียของยามาแล้ว แพทย์ที่จะใช้ยานั้นจึงจำเป็นต้องทราบวิธีการวิจัยที่เชื่อถือได้นั้นควรจะเป็นอย่างไร ยานั้นได้ผ่านการวิจัยมาถูกต้องแล้วหรือไม่ รายงานวิจัยหรือผลงานตีพิมพ์อย่างไร เชื่อได้และอย่างไร โทษเชื่อไม่ได้

002774

๓. การวิจัยเพื่อวิชาการโดยแท้ นักวิจัยอาจเกิดความสุขและความพอใจจากการค้นพบ เช่นเดียวกับแพทย์เกิดความพอใจเมื่อคนไข้หาย เมื่อเรายังเป็นมนุษย์เป้าหมายข้อนี้ใน

ในการทำวิจัย ย่อมมีค่าที่ประมาณไม่ได้^๑

การวิจัยในคน (Human Experimentation)

การวิจัยทางการแพทย์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งทางการแพทย์และการอุตสาหกรรม การค้นพบสารหรือยา ตลอดจนวิธีการรักษาใหม่ ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติเป็นอย่างยิ่ง และเนื่องจากการศึกษาวิจัยในทางการแพทย์มีความจำเป็นที่จะต้องใช้คนหรือผู้ป่วยเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบการวิจัย เรียกว่า การวิจัยในคน (Human experimentation) เพื่อที่จะช่วยผู้ป่วยให้พ้นจากความทุกข์ทรมานด้วยความเจ็บป่วย ช่วยป้องกันโรค และช่วยในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของมนุษย์

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ประเทศเยอรมัน มีการทำการวิจัยในคนโดยใช้นักโทษชาวยิวกันอย่างมากมาย ซึ่งงานวิจัยบางเรื่องผิดมนุษยธรรมและเกินของเขตที่ควรเป็น ทั้งนี้หลังสงครามโลกครั้งที่สอง จึงได้มีการรวมตัวกันในกลุ่มผู้เห็นพ้องกันในหลักการทางจริยศาสตร์เกี่ยวกับการวิจัยในคน เพื่อป้องกันความผิดพลาดอันอาจมีขึ้น และได้ลงชื่อกลุ่มดังกล่าวไว้เป็นหลักฐานดังต่อไปนี้

สหพันธ์การวิจัยทางการแพทย์แห่งอเมริกา (American Federations for Clinical Research)

สมาคมการสืบค้นทางการแพทย์แห่งอเมริกา (American Society for Clinical Investigation)

สมาคมกลางแห่งการวิจัยทางการแพทย์ (Central Society for Clinical Research)

วิทยาลัยศัลยแพทย์อเมริกัน (American College of Surgeons)

สมาคมการวิจัยทางกุมารเวชศาสตร์ (Society for Pediatric Research)

^๑จรัส สุวรรณเวลา, "ข้อคิดเกี่ยวกับการวิจัยทางการแพทย์และอนามัย,"

หน้า ๒๓๗-๒๔๔ จากหนังสือ จริยศาสตร์การแพทย์ (จตุรจิตต), ๒๕๒๖ : ๒๓๗-๒๔๔.

สมาคมการแพทย์แห่งอเมริกา (American Medical Association)⁹

และได้มีการออกประกาศการวิจัยในคนซึ่งเรียกกันว่า คำประกาศที่เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) ขึ้นและถือว่าเป็นคำประกาศของแพทยสมาคมแห่งโลก (World Medical Association) มีข้อความโดยย่อดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัยทางการแพทย์ซึ่งรับรองโดยแพทยสมาคมแห่งโลก

คำนำ แพทย์ทุกคนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ว่าจะต้องพิทักษ์สุขภาพของคนทั้งปวง การที่จะรับภาระหน้าที่ข้อนี้ได้ครบถ้วนเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ และความเชื่อที่เกิดขึ้นจากความบริสุทธิ์ใจ คำประกาศของแพทยสมาคมแห่งโลก ที่เจนีวา ซึ่งเรียกกันว่า "Declaration of Helsinki" ทำให้แพทย์ทั้งหลายต้องรับรู้ถ้อยคำแห่งประกาศนั้นโดยทั่วกันว่า "แพทย์จะต้องคำนึงถึงสุขภาพของผู้ป่วยเป็นเบื้องต้น" นอกจากนี้แพทย์ยังมีจรรยาบรรณของตน ที่เขียนไว้เป็น International Code of Medical Ethics ซึ่งได้บัญญัติตนไว้แล้วว่า "จะมิได้กระทำการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผู้ป่วยเสียกำลังใจ ไม่สบายใจ และที่จะทำให้สภาพร่างกายของผู้ป่วยต้องด้อยลง" อีกด้วย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยกับผู้ป่วยยังมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำ เพื่อให้เกิดความรู้ในแง่ที่จะช่วยให้เขาพ้นจากความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติสืบต่อไป ฐแพทยสมาคมแห่งโลกจึงได้ทำข้อเสนอแนะต่อไปนี้ขึ้นไว้ เพื่อให้แพทย์ผู้ที่จะทำการค้นคว้าวิจัยทางคลินิกถือเป็นแนวปฏิบัติ แต่ข้อความเหล่านี้มิได้เป็นข้อยกเว้นไปจากระเบียบและกฎหมายของประเทศที่แพทย์ผู้นั้นอาศัยอยู่แต่ประการใดเลย

ในการศึกษาวิจัยกับผู้ป่วยนั้น ผู้วิจัยจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า มีข้อแตกต่างในวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยอยู่ ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ เป็นการศึกษาวิจัยที่มุ่งจะให้

---

⁹Declaration of Helsinki: Recommendations Guiding Doctors in Clinical Research Adopted by the World Medical Association in 1964, (Chicago: American Medical Association, 1964).

รับความรู้และเป็นประโยชน์แก่การรักษาเป็นหลัก ประการที่ ๒ เป็นการศึกษาริชัยเพื่อให้ได้ ข้อมูลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยมีได้มี เรื่องการรักษาพยาบาลเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เลย

หลักการขั้นมูลฐาน (Basic Principles)

๑. การศึกษาริชัยกับผู้ป่วยต้องไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี และไม่ขัดต่อ หลักการทางวิทยาศาสตร์ ควรดำเนินให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และมีเหตุผล โดย อาศัยผลจากห้องปฏิบัติการ ผลการทดลองในสัตว์ และความรู้จากวารสารทางการแพทย์และ วิทยาศาสตร์เป็นบรรทัดฐาน
๒. การศึกษาริชัยกับผู้ป่วยต้องทำโดยบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี ถ้าผู้ทำมิใช่แพทย์จะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของแพทย์อีกชั้นหนึ่ง
๓. การศึกษาริชัยกับผู้ป่วยที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายจะกระทำมิได้นอกจากว่าผู้ป่วย มีอันตรายที่น่าจะลองเสี่ยงแก้ไขดู
๔. การศึกษาริชัยกับผู้ป่วยทุกโครงการจะต้องมีหลักฐานมาก่อนว่า จะเป็นประโยชน์ แก่ผู้ป่วย หรือต่อผู้อื่นมากกว่าจะก่ออันตรายให้แก่เขา
๕. แพทย์ผู้จะทำหน้าที่ริชัยผู้ป่วย จะต้องพิจารณาให้รอบคอบเป็นพิเศษว่า การกระทำ นั้น ๆ จะไม่ทำให้ผู้ได้รับการศึกษาริชัยมีบุคคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากยาที่ใช้หรือจาก วิธีการทดลองที่ปฏิบัติต่อเขา

การศึกษาริชัยกับผู้ป่วยที่มีการรักษาร่วมอยู่ด้วย (Clinical Research Combined with Professional Care)

๑. ในกรการรักษาพยาบาลผู้ป่วย แพทย์จะต้องมีอิสระในการใช้วิธีการใหม่ ๆ ได้ อย่างเต็มที่ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าวิธีนั้น ๆ จะช่วยชีวิตของผู้ป่วย หรือช่วยให้มีสุขภาพดีขึ้น หรือเป็นการบรรเทาความทุกข์ทรมาน

วิธีการที่ใช้รักษาพยาบาลไม่ควรขัดต่อความรู้สึกของผู้ป่วยแพทย์ควรอธิบายให้ผู้ป่วย ทราบถึงสิ่งแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนจะกระทำต่อเขาอย่างชัดเจน ให้เขาดกลงยินยอมรับการ รักษาอย่างนั้นด้วยความสมัครใจ ในกรณีที่จะต้องกระทำต่อผู้ป่วยที่ศาลสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ จะต้องได้รับคำยินยอมจากศาลหรือผู้พิทักษ์เสียก่อน ถ้าจะกระทำต่อผู้ทุพพลภาพก็ต้อง

ได้รับคำยินยอมจากผู้พิทักษ์เช่นกัน

๒. แพทย์มีสิทธิทำการวิจัยศึกษากับผู้ป่วยไปพร้อม ๆ กับการรักษาพยาบาลได้ ถ้า การศึกษาวิจัยนั้น เป็นการเอาผลของการรักษาพยาบาลไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ต่อไป

การศึกษาวิจัยกับคนที่มีได้เสียเนื่องกับการรักษาพยาบาล (Non Therapeutic Clinical Research)

๑. ถ้าการศึกษาวิจัยกับผู้ป่วยมีขึ้นโดยมิได้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล แพทย์จะต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้ปกป้องชีวิตและสุขภาพของผู้ป่วยนั้น

๒. ให้แพทย์เป็นผู้อธิบายถึงจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัย วิธีการศึกษาวิจัยและ การเสี่ยงอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยนั้นแก่ผู้ป่วยได้ทราบกันอย่างแจ่มชัด

๓. ก) การศึกษาวิจัยทางคลินิกใด ๆ จะกระทำมิได้ ถ้าไม่ได้รับคำยินยอมจาก ผู้ที่จะถูกศึกษาวิจัย ถ้าบุคคลที่จะถูกทดลองเป็นผู้ไร้ความสามารถจะต้องได้รับคำยินยอมจากผู้ พิตักษ์เป็นลายลักษณ์อักษร

ข) ผู้ที่ยินยอมเข้ารับการรักษารักษาทางคลินิก จะต้องมีส่วนผสมปรัชญาอันดีใน ขณะที่ได้รับคำยินยอมนั้น

ค) คำยินยอมต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร แม้ว่าจะได้รับคำยินยอมแล้ว ผู้ทำ การวิจัยยังคงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น ๆ มีอาจโยนการรับผิดชอบไปให้ผู้ให้คำยินยอมได้

๔. ก) ผู้ทำการวิจัยจะต้องเคารพสิทธิของผู้เข้ารับการวิจัย (subject) อยู่เสมอว่าเขามีสิทธิที่จะป้องกันชีวิตของเขาให้ปลอดภัยจากการกระทำของผู้วิจัยได้ แม้ว่า เขาจะให้คำยินยอมหรือทำสัญญารับจ้างไว้แล้ว

ข) ผู้ถูกวิจัย (Subject) หรือผู้พิทักษ์สิทธิมีสิทธิบอกเลิกคำยินยอมหรือ สัญญาใด ๆ ที่ได้ทำไว้กับผู้วิจัย (researcher) เมื่อใดก็ได้ ผู้วิจัยหรือคณะผู้วิจัยจะต้อง หยุดการวิจัยทันที ถ้าการศึกษาวิจัยนั้นจะเป็นผลเสียหายแก่ผู้ถูกวิจัยเมื่อทำต่อไป^๑

^๑Ibid.

สำหรับในประเทศไทย เริ่มมีคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัยโดยคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาการและความปลอดภัยของผู้ยอมตนให้ทดลอง เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๔ ที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่^๑ และเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๑๗ ก็มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ Human Experimental Committee ให้ขึ้นตรงกับคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยและให้มีหน้าที่พิจารณาโครงการวิจัยทุกโครงการในคณะแพทยศาสตร์ที่จะทำการวิจัยใน "คน" หรือ "ผู้ป่วย" ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและหลักการขององค์การสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ซึ่งได้เล็งเห็นถึงสวัสดิการ (Welfare) สิทธิมนุษยชน (Rights) และภัยอันตราย (Risks) อันจะบังเกิดขึ้นในขณะที่มีการศึกษาหรือวิจัยในคนหรือผู้ป่วยนั้นและองค์การดังกล่าวได้เสนอให้โครงการวิจัยใด ๆ ก็ตามที่จะทำการวิจัยในคนหรือผู้ป่วยแล้วควรได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการของแต่ละสถาบันซึ่งเรียกว่า Human Experimental Committee เสียก่อน^๒

ต่อมาในวันที่ ๒๒-๒๓ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ก็ได้มีการสัมมนาเรื่อง "การวิจัยในคน" ขึ้นเพื่อวางกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นสำหรับที่จะได้ใช้เป็นบรรทัดฐานในการวิจัยที่จะทำกับคน ผลการประชุมทำให้มีข้อเสนอแนะการวิจัยในคน ออกมาเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๘ มีข้อความดังต่อไปนี้

๑. การวิจัยที่จะทำในคนต้องมีหลักฐานยืนยันว่ามีความปลอดภัยอย่างพอเพียง
๒. ผู้วิจัยต้องชี้แจงให้ผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมตนให้ทดลองทราบถึง
  - ๒.๑ วิธีการหรือแผนงานที่ผู้อาสาหรือผู้ป่วยจะต้องปฏิบัติ
  - ๒.๒ อันตรายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการวิจัยและภายหลังการวิจัย ตลอดจนการป้องกันที่เตรียมไว้
  - ๒.๓ ประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการวิจัย
  - ๒.๔ คำอธิบายข้อข้องใจต่าง ๆ จนหมดความเคลือบแคลงสงสัย

^๑ เชียงใหม่. มหาวิทยาลัย. คณะแพทยศาสตร์. คำสั่งเลขที่ ๓๖/๒๕๑๗ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๔.

^๒ _____ . คำสั่งเลขที่ ๗๘/๒๕๑๗ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๑๗.

๓. ต้องได้รับคำยินยอมจากผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมตนให้ทดลองทุกราย ในกรณี que ผู้อาสาหรือผู้ป่วยไม่สามารถแสดงการยินยอมนั้นได้ด้วยตนเองต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรม เป็นผู้แสดงการยินยอมแทน

๔. ผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยินยอมให้ทดลองมีสิทธิ์ที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมในการวิจัยได้

๕. ผู้วิจัยต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ทำการวิจัย และมีความสามารถในการแก้ภาวะผิดปกติที่จะเป็นอันตรายแก่ผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมตนให้ทดลองด้วย

๖. ผู้วิจัยต้องเลือกวิธีการที่เสี่ยงอันตรายน้อยที่สุด

๗. ผู้วิจัยต้องมีความรอบคอบและเอาใจใส่ผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมตนให้ทดลองอย่างเต็มที่

๘. ผู้วิจัยต้องเคารพสิทธิของผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมตนให้ทดลอง

๙. ผู้วิจัยต้องงดคำเตือนการวิจัยทันทีที่มีข้อบ่งชี้ว่าจะมีอันตรายเกิดขึ้น

๑๐. การวิจัยในคนซึ่งอาจมีอันตรายต่อสุขภาพของผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมตนให้ทดลอง ต้องมีผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพ เวชกรรมหรือประกอบโรคศิลป์อื่นร่วมด้วยตามแก่กรณี

๑๑. ในกรณีที่วิจัย เกี่ยวกับการรักษาหรือป้องกันโรค ผู้วิจัยอาจใช้ยาหรือวิธีการใหม่ ซึ่งคาดว่าจะบรรเทาอาการโรคหรือบำบัดโรคของผู้ป่วยนั้นให้หายได้ หรือป้องกันได้

๑๒. สถานที่ที่มีการวิจัยควรมีคณะกรรมการสำหรับทำการพิจารณาโครงการวิจัยในคนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อาสาหรือผู้ป่วยที่ยอมทดลองกับคุณค่าทางวิชาการและพิจารณาให้การพิทักษ์ผู้วิจัยตามสมควร^๑

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑คณะกรรมการพิทักษ์สิทธิและสวัสดิภาพของผู้ถูกทดลอง, รายงานผลการสัมมนาเรื่อง "การวิจัยในคน," วันที่ ๒๒-๒๓ พฤษภาคม ๒๕๑๘.

บทบาทของห้องสมุดต่อการวิจัยทางการแพทย์

นักวิจัยทุกสาขาวิชาจำเป็นต้องใช้ห้องสมุดเพื่อการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษา เพราะห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิทยาความรู้ อันได้แก่หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล จุลสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ค้นฉบับตัวเขียน ตลอดจนโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ^๑ แม้แต่นักวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยแบบทดลอง การวิจัยในห้องปฏิบัติการ การใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์บุคคล และการสังเกตการณ์ ก็จำเป็นต้องศึกษาเรื่องราวจากห้องสมุดก่อนกำหนดลำดับขั้นของการวิจัย^๒ สำหรับวิธีการวิจัยแบบอื่น ๆ เช่น การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ก่อนที่จะทำการวิจัย นักวิจัยจำเป็นต้องศึกษางานวิจัย บทความจากวารสารที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ทั้งระดับปริญญาบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะได้ทราบถึงงานวิจัยที่ได้มีผู้วิจัยไว้แล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าปัญหาที่มีลักษณะคล้ายกัน นักวิจัยจึงจำเป็นต้องใช้ห้องสมุดประกอบการวิจัยเป็นอย่างมาก^๓

โดยทั่วไป ห้องสมุดแบ่งงานออกเป็น ๒ แผนก คือ แผนกเทคนิคและแผนกบริการ ผู้อ่าน แผนกบริการนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการใช้หนังสือและวัสดุของห้องสมุดในการค้นคว้า งานบริการตอบคำถาม เป็นงานสำคัญด้านบริการ แผนกนี้จะช่วยผู้ใช้ห้องสมุดโดยตรงในการค้นหาคำตอบเฉพาะ เรื่องในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ผู้ใช้ห้องสมุดสนใจศึกษาค้นคว้า

^๑จิตรา ทับแสง, "การใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดประกอบการวิจัยวิชาบรรณารักษศาสตร์," ใน บรรณารักษศาสตร์ ๒๐, จัดทำโดย แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ, ๒๕๑๘), หน้า ๑๘๗.

^๒Robert M. Schmitz and John P. Medonald, Preparing the Research Paper, 4th ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965), p. 11.

^๓จิตรา ทับแสง, "การใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุด.....," หน้า ๑๘๗.

อยู่? ห้องสมุดจะจัดหา รวบรวมและติดตามข่าวความรู้จากหนังสือ วารสาร เอกสารอื่น ๆ ทั้งที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่และที่ไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่มาไว้ในห้องสมุด แล้วจัดเก็บความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ให้อยู่ในระบบที่ผู้ใช้ห้องสมุดจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกและใช้เวลาอันน้อยที่สุด ตลอดจนจัดทำคู่มือต่าง ๆ ที่ให้ความสะดวกและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ใช้ห้องสมุดด้วย^๒ และเมื่อวิทยาการเจริญก้าวหน้าขึ้น ก็มีการนำเครื่องจักรกลมาช่วยในกิจการห้องสมุด เช่น ด้านการจัดหาทรัพยากรห้องสมุด การทำบัตรรายการ การเตรียมหนังสือให้ยืม การควบคุม การจ่ายรับหนังสือ บริการตอบคำถาม และบริการยืมระหว่างห้องสมุด^๓

อย่างไรก็ตาม นักวิจัยทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญทางการรักษาโรคและที่ปรึกษา ในการสำรวจวิจัยต่าง ๆ มักไม่ค่อยได้ใช้บริการของบรรณารักษ์แผนกบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าดังกล่าว แม้ว่าจะมีการแนะนำบริการต่าง ๆ เหล่านี้แล้วก็ตาม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของบรรณารักษ์แผนกบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าขึ้นอยู่กับปฏิบัติ ตัวของบรรณารักษ์ให้ผู้ใช้ห้องสมุดทราบถึงความสามารถในการช่วยเหลือผู้ใช้บริการและปริมาณ การให้บริการ^๔

---

^๑สุนทรี หังสสุต, "บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าของห้องสมุด," ใน บรรณารักษ์ ๒๐, จัดทำโดยแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ, ๒๕๑๘), หน้า ๕๖.

^๒Donald A. Redmond; Sinclair P. Michael and Elinor Brown, "University Library and University Research," College and Research Libraries 23(November 1972): 447-448.

^๓ชินชฎ ศัลยวิรัตน์, "การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการทำบัตรรายการห้องสมุดของ OCLC," ใน บรรณารักษ์ ๒๐, จัดทำโดยแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ, ๒๕๑๘), หน้า ๒๐๓-๒๐๔.

^๔Albert H. Rubinstein and others, "Search Versus Experiment the Role of the Research Librarian," College and Research Libraries 34(July 1973): 280.

บทบาทของห้องสมุดต่อการวิจัยทางการแพทย์ในต่างประเทศ

ในการวิจัยทางการแพทย์ หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา (National Library of Medicine) มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่นักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก เป็นอย่างมาก โดยได้ทำการรวบรวม จัดระบบการจัดสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ และช่วยในการค้นคว้าวิชาแพทยศาสตร์ สนับสนุนให้บริการของห้องสมุดแพทย์ให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเปิดบริการจัดทำบรรณานุกรมให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุด จัดทำดัชนีค้นบทความจากวารสารที่มีชื่อ คือ Index Medicus เป็นวารสารรายเดือน ครอบคลุมวารสารเกือบทั่วโลกและแทบทุกภาษา และต่อมา (ปี ๑๙๖๔) หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา ยังได้จัดให้มีระบบข่าวสารทางการแพทย์ขึ้น คือ MEDLARS มีจุดประสงค์คือจะให้ผู้ใช้บริการได้เข้าถึงบรรณานุกรมทางการแพทย์ได้อย่างรวดเร็ว โดยจัดเก็บบันทึกสิ่งพิมพ์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์และภาควิชาที่เกี่ยวข้องลงในเทปแม่เหล็ก ทั้งสิ่งพิมพ์ใหม่และสิ่งพิมพ์ย้อนหลัง ซึ่งนับว่าเป็นการทุ่มแรงทุ่มเวลาแก่นักวิจัยเป็นอันมาก เมื่อขอให้ทางหอสมุดแห่งชาติอเมริกา หรือศูนย์ภูมิภาคจัดทำบรรณานุกรมให้ นอกจากนั้นในปี ๑๙๗๑ มีวิวัฒนาการอีกขั้นหนึ่ง คือ มี MEDLINE หรือ MEDLARS ON LINE ขึ้น เพื่อช่วยตอบคำถามโดยให้ข้อมูลเป็นรูปแบบบรรณานุกรมได้ในทันทีที่ผู้คิดค้นไป

ที่ประเทศญี่ปุ่น มีแหล่งข้อมูลทางการแพทย์ที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งและมีบทบาทช่วยในการค้นคว้าวิจัยทางการแพทย์มาก คือ ศูนย์ข้อมูลทางการแพทย์ระหว่างชาติ (The International Medical Information Center (IMIC) แห่งมหาวิทยาลัยเคียวโอ (Keio University) ศูนย์นี้จัดบริการค้นคว้าเฉพาะ เรื่อง บริการตอบคำถามเพื่อการค้นคว้าทางการแพทย์ เป็นสื่อกลางความร่วมมือระหว่างชาติ จัดทำคู่มือการใช้ทรัพยากรห้องสมุดต่าง ๆ ที่ยากแก่การเข้าใจ บริการแปล บริการถ่ายเอกสาร และบริการตรวจบรรณานุกรมเอกสารต่าง ๆ นอกจากนี้ มีการใช้เครื่องโทรพิมพ์ (TELEX) ในการยืมระหว่างห้องสมุดและมีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ทางด้านงานวารสารคือใช้ผลิตรายชื่อวารสารทางการแพทย์ของต่าง

— — — — — D.B. McGern and J. Leiter, "On-line Services in Medicine and Beyond: a National and International Bibliography Information Network for Science and Technology is now Evolving," Science 181 (July 1973): 318-324.

ประเทศ (List of Foreign Medical Periodicals)^๑

สถาบันที่ช่วยการค้นคว้าทางการแพทย์อีกแห่งหนึ่งที่ประเทศญี่ปุ่นคือ สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งญี่ปุ่น (JICST: Japan Information Center for Science and Technology) ให้บริการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้เทป MEDLARS ของห้องสมุดแพทย์แห่งชาติคือ เบริกัน ผู้ใช้บริการจึงสามารถค้นข้อมูลจาก MEDLARS ได้ที่ประเทศญี่ปุ่น และสถาบันยังจัดบริการหาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บริการถ่ายเอกสาร บริการแปล และบริการจัดทำสาระสังเขปด้วย^๒

นอกจากนี้ ที่ประเทศญี่ปุ่นยังมีบริการถ่ายเอกสารที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ บริการถ่ายเอกสารของซีมิก (SEAMIC: Southeast Asian Medical Information Center) จัดบริการถ่ายเอกสารสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ สุขวิทยา และสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่มีในห้องสมุดของซีมิกเองและในห้องสมุดใกล้เคียง ทั่วประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศอื่นที่สนใจ โดยไม่คิดค่าบริการใด ๆ^๓

สำหรับประเทศทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น มีการสำรวจห้องสมุดแพทย์ถึงบริการด้านทรัพยากรห้องสมุดแก่ผู้ใช้ห้องสมุดโดยองค์การอนามัยโลก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๓ เพื่อประเมินผลการให้บริการห้องสมุดในภูมิภาคดังกล่าว และเพื่อให้คำแนะนำและกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุง ในการนี้ทำการสำรวจห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ ๖ แห่ง คือ ประเทศพม่า อินเดีย อินโดนีเซีย มองโกเลีย ศรีลังกา และประเทศไทย ผลการสำรวจได้ข้อเสนอแนะว่า ห้องสมุดควรซื้อหนังสือตำราปกอ่อนราคาถูกมาให้นักศึกษายืม ควรมีการสำรวจที่จะนำบริการ MEDLARS มาใช้ ควรมีการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ข้ามช้อนระหว่าง

^๑ Ruth W. Wender, "Japanese Medical Libraries-a Brief Visit," Special Libraries 65(July 1974): 284.

^๒ Ibid., p. 285.

^๓ Takeo Urata, ed., Medical and Health Libraries in Southeast Asia, (Tokyo: Southeast Asia Medical Information Center, 1977), p. 185.

ชาติ (IEDMAL) ควรมีการรวบรวมรายชื่อวารสารที่มีในห้องสมุดทุกแห่งในภูมิภาคนี้ และการมีการฝึกฝนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดอยู่เสมอ^๑

ประเทศอินโดนีเซีย มีโครงข่ายเอกสารและข่าวสารทางการแพทย์และสุขภาพ (The Documentation and Information Network of Health and Medicine) เพื่อให้บริการด้านเอกสารและข่าวสารทางการแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องแก่คนในประเทศ โครงข่ายนี้เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์เอกสารและข่าวสารทางการแพทย์และสุขภาพ (The Center of Documentation and Information of Health and Medicine) ซึ่งมีงานหลักคือ กระตุ้นให้มีการจัดหา จัดเตรียม และการใช้ข่าวสาร โดยมีส่วนประกอบคือห้องสมุดแหล่งข้อมูลและห้องสมุดส่วนภูมิภาค ห้องสมุดแหล่งข้อมูลจะจัดหาและบอกรับข้อมูล ขณะที่ห้องสมุดส่วนภูมิภาคเพียงแต่จัดบริการข่าวสารข้อมูล ผู้ใช้บริการของโครงข่ายเอกสารและข่าวสารทางการแพทย์ ได้แก่ บุคคลากรทางการแพทย์ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทางเทคนิค สาธารณสุข นักวิจัย นักศึกษาแพทย์และสาธารณสุข นอกจากนี้ศูนย์ยังขยายและเพิ่มบริการออกไปโดยพยายามติดต่อและเชื่อมงานกับศูนย์เอกสารและข่าวสารระหว่างชาติและระดับชาติอื่น ๆ ด้วย เช่น ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น^๒

บริการของห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไปในอินโดนีเซียที่มีผู้นิยมใช้มาก คือบริการถ่ายเอกสารของซีมิก (SEAMIC) บริการจัดทำบรรณานุกรมของ MEDLARS/MEDLINE ที่จัด

---

^๑S.C. Bir, "A Profile of Health Sciences Libraries in Southeast Asia," Bulletin of Medical Library Association 66(July 1978): 290.

^๒Burhannddin Kubarad, "The Documentation and Information Network of Health and Medicine," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 10-11.

ทำโดย WHO ที่เจนีวาท້วย บริการถ่ายเอกสารจากห้องสมุดอื่น บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการจัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ จัดนิทรรศการหนังสือและวารสารฉบับล่าสุด บริการตามแพทย์เมื่อมีโทรศัพท์ (Doctor's Call Services)^๑

ส่วนที่ประเทศมาเลเซียเซีย ห้องสมุดช่วยเหลือนักวิจัยโดยการบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า กล่าวคือช่วยรวบรวมบรรณานุกรมในหัวข้อเฉพาะวิชา และมีศูนย์การแพทย์ (Medical Center) อันประกอบด้วย ห้องสมุดแพทย์ของมลายูมหาวิทยาลัย (University of Malaya Medical Library) โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย (University Hospital) คณะแพทยศาสตร์ และทันตแพทยศาสตร์ โรงเรียนบัณฑิตศึกษาทางแพทย์และโรงเรียนพยาบาล ศูนย์ดังกล่าวมีโครงการทำคดรรชนีบทความวารสารทางการแพทย์และสุขภาพที่เขียนโดยชาวมาเลเซียเอง หรือเกี่ยวกับประเทศมาเลเซียเซียและสิงคโปร์ด้วย นอกจากนี้ยังมีการสำรวจโครงการวิจัยที่อาจารย์แพทย์กำลังทำอยู่ด้วย มีการให้บริการข่าวสารทันสมัย (Current Awareness Service) และบริการส่งข้อมูลในความสนใจถึงตัวผู้ใช้ (Selective Dissemination of Information) บริการถ่ายเอกสารบทความจากวารสารที่ไม่มีในห้องสมุดและยังจัดทำสำเนาบทความวารสารที่มีในห้องสมุดบริการแก่ผู้ขอ เป็นรายบุคคลหรือแก่สถาบันต่าง ๆ ในประเทศด้วย ห้องสมุดจัดบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดแก่สถาบันต่าง ๆ ที่ขอมาใน ประเทศและบริการยืมแบบนี้มีมากกว่าการยืมตามปกติ นอกจากนี้ห้องสมุดยังจัดบริการ MEDLINE แก่นักวิจัยผ่านความอนุเคราะห์ของ WHO ที่เจนีวาท້วย^๒

^๑Parlinah Moedjono, "Building up a Modern Medical Library in Indonesia," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p.21-22.

^๒Tsu-ding Woodhull, "University of Malaya Medical Library," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 42.

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกประเทศหนึ่งที่ควรกล่าวถึง คือ ประเทศฟิลิปปินส์ อันเป็นที่จัดตั้งศูนย์กลางห้องสมุดแพทย์แห่งเอเชียของฟิลิปปินส์ (The Philippines Heart Center for Asia Medical Library) มีวัตถุประสงค์ที่เป็นหน้าที่สำคัญ คือ ให้บริการเสมือนเป็นศูนย์กลางการวิจัยทางการแพทย์แก่ชาวฟิลิปปินส์และคาดว่าจะให้บริการแก่ชาวเอเชียด้วยในอนาคต บริการที่ศูนย์ฯ จัดทำคือ การบริการให้ยืมสิ่งพิมพ์ การยืมระหว่างห้องสมุดกับห้องสมุดแพทย์ท้องถิ่น บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการถ่ายเอกสาร จัดนิทรรศการ บริการด้านโสตทัศนวัสดุ มีบริการค้นหารวบรวมเฉพาะเรื่อง (Literature Search), นอกจากนี้ ห้องสมุดทางการแพทย์อื่น ๆ ในฟิลิปปินส์ยังจัดบริการรวบรวมบรรณานุกรม ทำดัชนี ถ่ายเอกสาร และแนะนำการใช้ห้องสมุด^๒ มี Philippines Index Medicus เริ่มทำเมื่อปี ๑๙๐๐ ซึ่งรวบรวมผลงานทางการแพทย์ที่เกี่ยวกับประเทศฟิลิปปินส์ ทั้งที่ปรากฏในวารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ภายในประเทศและต่างประเทศ ดรรชนีนี้มีรูปร่างลักษณะคล้าย Index Medicus^๓ บริการยืมระหว่างห้องสมุด จัดทำทั้งยืมและให้ยืม โดยติดต่อยืมจาก WHO ทีมนิลา และ National Institute for Science and Technology, Manila และจากห้องสมุดแพทย์แห่งชาติแห่งสหรัฐอเมริกา ที่กรุงวอชิงตัน^๔

^๑Fulceda Cabanos, "Information Needs at the Philippines Heart Center for Asia," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 56-57.

^๒Clarisa G Dimalanta, "Medical Library Services in the Philippines," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 45.

^๓Ibid. p. 47.

^๔Ibid. p. 48.

สำหรับในประเทศสิงคโปร์ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสิงคโปร์ เป็นห้องสมุดแพทย์ที่มีทรัพยากรห้องสมุดมากที่สุดในประเทศ ประกอบด้วยหนังสือและวารสารมากมาย มีบรรณานุกรมทางการแพทย์ และครรชนที่สมบูรณ์ มีวารสารสังเขป ๗ ไลด์และภาพยนตร์ทางการแพทย์ด้วย บริการที่จัดทำคือ บริการจัดหาวรรณกรรม บริการยืม บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า แนะนำการใช้หนังสืออ้างอิงยาก ๆ บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการทำครรชนวารสารที่พิมพ์ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศสิงคโปร์ บริการโสตทัศนวัสดุ บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการค้นวรรณกรรมเฉพาะเรื่อง (Literature Search)^๑ การรวบรวมบรรณานุกรมนั้น รวบรวมจากคู่มือที่มีในห้องสมุด และจากเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยความช่วยเหลือของ Australian MEDLARS ที่จัดโดย ห้องสมุดแห่งชาติของออสเตรเลียในกรุงแคนเบอร์รา (National Library of Australia in Canberra) และ MEDLINE ของ WHO ที่กรุงเจนีวาด้วย ซึ่งบริการด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์นี้นิยมใช้กันมาก เพราะทันสมัยและควบคุมได้ทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีบริการสอนการใช้ห้องสมุด ฝึกงานด้านห้องสมุดแก่เจ้าหน้าที่และบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น ๆ ด้วย^๒

ในประเทศพม่า ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์มีบทบาทช่วยกันค้นคว้าของผู้ใช้ห้องสมุดคือ นอกจากให้ยืมสิ่งพิมพ์ที่มีในห้องสมุดแล้ว ยังจัดบริการยืมสิ่งพิมพ์ที่ผู้ใช้ห้องสมุดต้องการจากห้องสมุดอื่นให้ด้วย แต่ไม่มีการจัดทำบรรณานุกรมและทำครรชนจากบทความในวารสารและที่ประเทศศรีลังกา ยังไม่มีการจัดทำบรรณานุกรมบทความจากวารสาร แต่มีการจัดทำรายชื่อ

^๑Tan Keng Wee, "Medical Library Services in Singapore (I)," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 101.

^๒Michael Cheng, "Medical Library at the University of Singapore," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 103.

หนังสือใหม่ บางแห่งบอกรายชื่อวารสารใหม่ด้วย^๑

ที่ประเทศเวียดนาม มีการจัดบริการยืมระหว่างห้องสมุดโดยติดต่อไปที่สมาคมห้องสมุดแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกาและห้องสมุดแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ก็มีบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า และบริการถ่ายเอกสารด้วย^๒

บทบาทของห้องสมุดต่อการวิจัยทางการแพทย์ในประเทศไทย

ห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศไทย มีทั้งที่เป็นห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ ห้องสมุดของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนห้องสมุดของโรงพยาบาลต่าง ๆ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงห้องสมุดในโรงเรียนแพทย์เท่านั้น

ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ ให้บริการด้านจัดหาเอกสารและสิ่งพิมพ์อื่นทางการแพทย์มาไว้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด รวมทั้งจัดบริการให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้เข้าถึงทรัพยากรห้องสมุดเหล่านั้นได้โดยสะดวก เช่น จัดทำบรรณานุกรม จัดทำดัชนี ซึ่งจะ เป็นเครื่องชี้นำไปสู่ทรัพยากรห้องสมุดทั้งหลาย เพื่อผู้ใช้ห้องสมุดจะได้เลือกใช้ทรัพยากรได้ให้ตรงกับความต้องการของตน หากทรัพยากรห้องสมุดไม่พอเพียงแก่ความต้องการของผู้ใช้ ห้องสมุดจะจัดหาจากแหล่งอื่นมาให้โดยอาศัยความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างห้องสมุด และหากไม่มีในประเทศ ห้องสมุดจะจัดการขอยืมเอกสารจากต่างประเทศให้ การร่วมมือและประสานงานกันระหว่างห้องสมุดเพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้านี้ แบ่งออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

๑. กระทำในมหาวิทยาลัย
๒. กระทำระหว่างมหาวิทยาลัย และห้องสมุดอื่นในประเทศ
๓. กระทำระหว่างชาติ

^๑S.C. Dhir and S.K. Amand, "Survey of Medical Libraries in Southeast Asia," UNESCO Bulletin Libraries 26 (November-December 1972): 318.

^๒Nguyen Duc Nguyen, "Medical Library Services in Vietnam (Saigon)," in Medical and Health Sciences Library in Southeast Asia, Ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 160

ความร่วมมือและประสานงานกันนี้ มีทั้งการยืมและให้ยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดจัด ทหาบทความและถ่ายเอกสาร จัดหาหนังสือและอนุญาตให้ผู้ใช้ห้องสมุดจากห้องสมุดหนึ่งไป ใช้อีกแห่งหนึ่งได้ การร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่กระทำในมหาวิทยาลัย ห้องสมุดแพทย์ให้ บริการด้านให้ยืมหนังสือ และบริการถ่ายเอกสาร สำหรับในระหว่างชาติที่ผู้ใช้ห้องสมุดนิยม ใช้มากคือ บริการยืมระหว่างห้องสมุดกับหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา ซึ่งหอสมุดศิริราชใช้ บริการนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งห้องสมุดได้รับในรูปของบริการถ่ายเอกสารบทความจาก วารสารให้ นอกจากนี้ก็ติดต่อกับ INSDOC: Indian Scientific Documentation Center และ NLL: National Lending Library ที่เมืองบอสตัน (Boston Spa., Great Britain) ซึ่งต้องจ่ายค่าบริการ และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ติดต่อกับ ซีมิก (SEAMIC) ที่ประเทศญี่ปุ่น ไม่ต้องเสียค่าบริการ ผู้ใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุด ดังกล่าว ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ประจำโรงเรียนแพทย์ แพทย์ประจำบ้านและแพทย์ฝึกหัด พยาบาล นักศึกษา แพทย์และนักศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และบุคคลอื่น ๆ ที่สนใจ ซึ่ง ในจำนวนผู้ใช้ห้องสมุด อาจารย์ และแพทย์ประจำบ้านแพทย์ฝึกหัด ใช้บริการนี้มากที่สุด อนึ่ง การยืมระหว่างห้องสมุดจะใช้มากในห้องสมุดที่มีทรัพยากรจำกัด^๑

คู่มือที่จะช่วยในการยืมระหว่างห้องสมุดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มี Union List of Medical and Health Serials หอสมุดศิริราชจัดทำ List of Scientific and Technical Serials in Thai Libraries ศูนย์เอกสารแห่งชาติ (Thailand National Documentation Center) จัดทำ และ Automated Union List of Serials จัดทำโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย^๒

---

^๑Uthai Dhutiyabhodhi, "Interlibrary Loan Activities in Thailand," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p. 132.

^๒Ibid.

ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในประเทศไทย คือ หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหอสมุดที่เก่าแก่และมีทรัพยากรห้องสมุดมากกว่าแห่งอื่น ๆ^๑ หอสมุดได้จัดทำบรรณนิบความวารสารภาษาต่างประเทศที่ห้องสมุดบอกรับและเป็นเรื่องเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อช่วยการค้นคว้าของผู้ใช้ห้องสมุดให้เป็นไปอย่างสะดวกขึ้น นอกจากนี้ยังจัดทำบรรณนิบวารสารทางการแพทย์ภาษาไทยด้วยโดยให้หัวเรื่องเป็นภาษาไทย บริการอื่น ๆ ที่หอสมุดจัดทำ คือการให้ยืมหนังสือ การสอนและแนะนำวิธีใช้ห้องสมุด การช่วยเหลือการค้นคว้า การรวบรวมบรรณานุกรม การทำบรรณนิบวารสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การถ่ายภาพเอกสารส่งให้แก่ห้องสมุดที่ไม่มีเอกสารนั้น บริการขอยืมเอกสารจากต่างประเทศ จัดนิทรรศการ การฝึกอบรมบรรณารักษ์ทางการแพทย์ การทำบรรณานุกรมเฉพาะวิชา การพิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่ออกเผยแพร่ และบริการถ่ายเอกสาร^๒

ส่วนห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นห้องสมุดที่มีทรัพยากรมากเป็นที่สองของประเทศ ห้องสมุดจัดบริการสารสนเทศแก่ผู้ใช้ห้องสมุด จัดนิทรรศการ บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการถ่ายเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศให้แก่ผู้ใช้บริการทั้งของห้องสมุดเองและห้องสมุดอื่นในกรณีห้องสมุดนั้น ๆ ไม่มีสิ่งพิมพ์นั้น ๆ และบริการทำบรรณนิบวารสารทางการแพทย์ภาษาไทย

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี จัดบริการสารสนเทศ บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการถ่ายเอกสาร และจัดนิทรรศการ

สำหรับห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะบอกกล่าวถึงโดยละเอียดในบทความต่อไป

^๑Suchada Chotikanont, "Medical Library Services in Thailand (I)," in Medical and Health Libraries in Southeast Asia, ed. Takeo Urata (Tokyo: SEAMIC, 1977), p.125-126.

^๒อุทัย ทุติยะโพธิ์, หนังสือคู่มือวิธีใช้หนังสือและห้องสมุด หอสมุดศิริราชมหาวิทยาลัยมหิดล, (กรุงเทพ: หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล, ม.ป.ป.), (จัดสำเนา)